

Työllisyys- ja kasvupalvelut

Asiantuntijalausunto

1 (3)

20.10.2020

nro

TRE:5990/14.05.01/2020

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto
00102 Eduskunta

Valiokuntakuuleminen/kirjallinen asiantuntijalausunto 20.10.2020

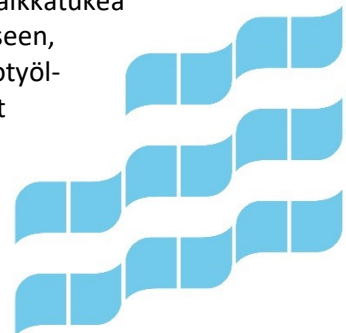
HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021 - työllisyyden edistämisen määrärahat, toimenpiteet ja niiden vaikutusten arviointi

Hallitus on julkisen talouden kestävyuden vahvistamiseksi tehnyt päätöksiä, joilla tavoitellaan työllisyyden nostamista 31 000 – 36 000 lisätyöllisellä vuoteen 2029 mennessä. Työllisyystavoitteiden toteutuminen edellyttää, että osatyökykyisten, vaikeasti työllistyvien, nuorten, ikääntyvien ja maahanmuuttajataustaisten osallistumista työmarkkinoille lisätään.

Työvoiman saatavuus on keskeisin yritysten kasvua rajoittava tekijä ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen on välttämätöntä yritysten toimintaedellytysten turvaamisessa. Työnhakijoiden osaaminen ja yritysten tarpeet eivät kohdata, mikä edellyttää toimia työnhakijoiden osaamisen kehittämiseen. Ongelma ei ole ratkaistavissa vain kotimaisen työvoiman työllisyysasteen nostolla, vaan tarvitaan myös keinoja työperusteisen maahanmuuton lisäämiseksi. Myös maassa jo olevien ulkomaalaisten työllisyysasteen nostaminen ja kotoutuminen ovat tärkeitä.

Vuoden 2021 alussa käynnistynyt kuntien työllisyyskokeilu on konkreettinen toimenpide työllisyysasteen nostamiseksi. Pirkanmaalla sen toimivuudesta saatiin hyviä kokemuksia jo edellisellä hallituskaudella. Kokoamalla työvoimapalveluiden resursseja ja päätösvaltaa kunnille mahdollistetaan valtion rahoittamien ja kuntien omien työllisyyttä edistävien toimien tiiviimpi yhteys toisiinsa. Työllisyyskokeilussa on kyse työllisyyspalveluiden uudelleen organisoinnista ja niiden koordinoinnista, eikä sillä ole suoria vaikutuksia valtion budjettiin.

Palkkatuen määrärahat pysyvät talousarvioesityksessä lähes ennallaan eikä asiakasvolyymeihin esitetä merkittävää kasvua. Koronatilanteeseen liittyvän elvytyksen ja työllisyyden edistämisen nimissä palkkatuen lisästarvetta olisi mm. nuorten ja osatyökykyisten osalta. Palkkatuen osalta on syytä huomioida, että kunnille ja kolmannelle sektorille palkkatuella siirtyvät työnhakijat ovat usein pitkään työmarkkinoilta poissaolleita henkilöitä, joilla on enemmän mm. työkykyyn liittyviä haasteita ja tarvetta osaamisen vahvistamiseen. Kuntien palkkatukea käytetään suurelta osin velvoitetyöllistettävien työllistämiseen, joiden kohdalla tavoitteena on ensisijaisesti muu kuin jatkotyöllistyminen. Yrityksiin palkkatuen avulla työllistyvät henkilöt

ovat yleensä jo valmiimpia siirtymään avoimille työmarkkinoille. Tämä tulee huomioida etenkin palkkatuen vaikuttavuuden arvioinnissa. Työllisyysasteen näkökulmasta on tärkeä ylläpitää ja parantaa myös heikommassa työmarkkina-asetmassa olevien työnhakijoiden työllistymisedellytyksiä ja työmarkkinakelpoisuutta. Kuntasektorin työvoimasta polutetaan myös merkittävä osa opinnollistettujen palkkatukijaksojen tai oppisopimusten kautta avoimille työmarkkinoille (lähihoitajat, hoiva-avustajat, koulunkäyntiavustajat)

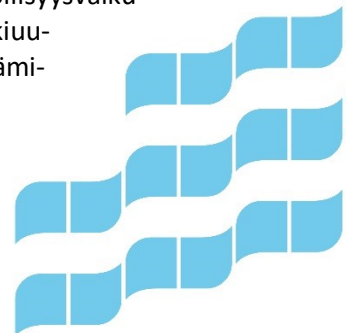
Valtion korvaus kuntouttavasta työtoiminnasta on lain voimaan tulosta lähtien (v. 2001) pysynyt samana, eikä siihen ole sen jälkeen tehty minkäänlaisia korotuksia eli se on 10,09 €/toimintapäivä/osallistuja. Vuonna 2021 siihen arvioidaan osallistuvan 41 000 henkilöä ja toimintapäiviä arvioidaan olevan keskimäärin 70 osallistujaa kohden. Kuntien arvion mukaan todelliset kustannukset kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä toimintapäivää kohden ovat yli kolminkertaiset. Valtion korvaustaso on jäänyt pahasti jälkeen todellisesta kustannustasosta.

Yritysten selviytyminen koronavirukseen yli on myös kuntatalouden osalta keskeinen tekijä. Epidemian pitkittyessä hallituksella tulee olla valmius käynnistää uusia tukitoimenpiteitä. Budjettirahoituksen ohella myös EU:n elvytyspaketin kohdentamisen merkitys talouteen ja työllisyyteen on merkittävä. Valmisteilla oleva Suomen kestävä kasvun ohjelma tulee määrittämään sen, millaisiin uudistuksiin EU:n elpymis- ja palautumisvälineen Suomelle osoitettu noin 2,33 miljardin euron rahoitus aiotaan hyödyntää. On keskeistä, että erilaisten elvytysrahoitusten kohdentamisessa kuullaan kunta- ja aluetoimijoita, jotta turvataan niin nopeiden elvytystoimien, kuin uusien rakenteellisten, kasvuun tähtäävien avauksien mahdollisimman tuloksekas kokonaisuus.

Työllisyyden edistämisen määrärahat, toimenpiteet ja niiden vaikutusten arviointi

Hallituksen budjettiesitys 2020 on työllistymistä edistävien palvelujen näkökulmasta maltillinen. Määrärahaliikykset palkkatukeen ja työvoimakoulutukseen ovat vähäisiä suhteessa koronavirukseen aiheuttamaan työttömyyden nousuun. Etenkin tammikuussa käynnistyy suunniteltujen työllisyyden kuntakokeilujen näkökulmasta tulisi turva työllistymistä edistävien palvelujen riittävä taso suhteessa kasvaneeseen työttömyyteen ja kokeiluissa käyttöön otettavaan tehostettuun palvelumalliin. Palvelujen kysyntä kasvanee merkittävästi kokeilussa tehostuvan työnhakija-asiakkaiden henkilökohtaisen ohjauksen myötä. Tarve työllisyyttä tukeville lisäbudjeteille ensi vuonna onkin ilmeinen.

Keskeisiltä osiltaan hallituksen budjettiriihessä päättämät työllisyyden edistämistoimet realisoituvat vasta vuonna 2022. Toimiin liittyvät budjettivaikutukset näyttäytyvät vuoden 2021 budjetissa vähäisinä ja myös työllisyysvaikutukset realisoituvat vasta tulevana vuosina (esim. palkkatukiudistus, yksilöllisen työnhaun malli, osatyökykyisten työllistämisen).

Työllisyyden kuntakokeiluun on budjetissa varattu 1 milj. euroa. Kuntien näkökulmasta kokeilun rahoituksen neutraliteetti ei vaikuta toteutuvan, koska esim. vuokramäärärahat liitännäiskuluineen eivät tunnu siirtyvän kuntien käyttöön TE-hallinnolta siirtyvän henkilöstön mukana. Esim. Pirkanmaalla valtion henkilöstön siirroista kuntien työnjohdon alle on muodostumassa satojen tuhansien eurojen vuotuinen kustannus Pirkanmaan kunnille. Kuntien hakeutuessa kokeiluun v. 2019 tämän tyyppisten kulujen muodostumisesta ei ole sovittu. Valtion tulisivin kattaa oman henkilöstönsä tilakustannukset kokeilun aikana.

Hallituksen esityksestä eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta antamassaan lausunnossa eduskunnan hallintovaliokunta pitää välttämättömänä, että kokeilun toimeenpanon asianmukaisesta resursoinnista huolehditaan. Valiokunnan mukaan resursoinnin riittävyttä on tarpeen arvioida määrärajojen, jottei vaaranneta työnhakijoiden lakisääteisen palvelun toteutumista. Esimerkiksi koronapandemia on lisännyt sekä kokeilujen että TE-toimistojen asiakasryhmiin kuuluvien henkilöiden määrää huomattavasti (erityisesti lomautetut ja nuoret). Myös kuntien taloudellinen tilanne on huolestuttava. Mahdolliset lisäpanostukset työllisyydenhoitoon tulee jakaa tasapuolisesti kokeilukuntien ja TE-toimistojen kesken ja huomioiden tapahtuvat muutokset.

Valtion talousarviossa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan pääluokassa työllisyyden edistämiseen ja työttömyyden torjuntaan tarkoitettujen määrärahojen (työllisyysmäärärahat) avulla tuetaan erityisesti heikossa työmarkkina-asetuksessa olevien työllistymistä. Suuressa osassa Suomea juuri tämä työnhakijakohderyhmä on työllisyyden kuntakokeiluissa siirtymässä kuntien vastuulle. Tämä tulee huomioida alueellisesti, kun työllisyysmäärärahojen käyttöä suunnitellaan ELY-keskuksissa.

Positiivisena signaalina voidaan pitää sitä, että hallitus on päättänyt luona Ohjaamo-toimintaan vastinrahapohjaisen kannustinmallin kunnille. Toisaalta maa-hanmuuttajien osaamiskeskustoiminnan rahoituksen karsiminen on askel väärään suuntaan.

Tampereen kaupunki

Regina Saari
Työllisyysjohtaja

Lisätietoja

Regina Saari
p. 050 346 9603
regina.saari@tampere.fi

